

Medea Metreveli (Tbilisi)

ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ "ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ" ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗ

Δεν μπορεί να αρνηθεί κανείς την συγγραφική ιδιοφυΐα και το αφηγηματικό ταλέντο του Μ. Καραγάτση. Το πιο δυνατό πεζογραφικό ταλέντο, ο πιο γόνιμος και προικισμένος Έλληνας συγγραφέας της γενιάς του '30 έφερα στην Ελλάδα το σύγχρονο ευρωπαϊκό μυθιστόρημα. Ο σκοπός της μελέτης μας είναι να παρουσιάσουμε μια πλευρά του σκανδαλώδους καραγατσιακού έργου – την γυναικεία προσωπογραφία. Δημιουργός απίθανων σεξουαλικών σκηνών, πεζογράφος "σεξομανής", "ερωτικός προαγωγός", "αφροδισιολόγος του ελληνικού μυθιστορήματος" ταυτόχρονα είναι τέλειος αρχιτέκτονας των γυναικείων μορφών. Ο συγγραφέας με την μαστοριά και γούστο δημιούργησε και χάρισε στην Νεοελληνική Λογοτεχνία ωραίες και ξεχωριστές γυναικείες μορφές και χαρακτήρες. Η γυναικεία προσωπογραφία στα έργα του Καραγάτση είναι πραγματικά νατουραλιστική. Ο συγγραφέας αντιλαμβάνεται την γυναίκα σαν έργο τέχνης, σαν ομορφιά αυτή καθ' αυτή και από τα μυθιστορήματά του καταφέρει να μεταδώσει (στον αναγνώστη) όλα τα αισθήματα και τις συγκινήσεις του. Ο Γ. Χατζίνης ονόμασε τις ηρωίδες του Καραγάτση "μια θαυμαστή ανθρώπινη τελειότητα".¹ Ο Καραγάτσης είναι μαγεμένος, γοητευμένος από το γυναικείο κορμί, από τα μαλλιά και τα μάτια της γυναίκας. Μερικές φορές δημιουργείται εντύπωση πώς η λεπτομερειακή και συγχή περιγραφή των γυναικών είναι λίγο επιτηδευμένη και προσποιητική. Όπως φαίνεται όμως η πορεία αυτή για τον Καραγάτση παρουσιάζει ένα αντικείμενο απόλαυσης.

Η αντίληψη της *γυναίκας* από την πλευρά του συγγραφέα και γενικότερα περιγραφή των γυναικείων μορφών στα έργα του Καραγάτση δεν είναι συνηθισμένη για την ελληνική λογοτεχνία του 20^{ου} αιώνα. Ο συγγραφέας με

---

¹ Χατζίνης Γ., Το δώρο της ζωής, Ο Καραγάτσης μέσα από το έργο του, Αθήνα 1972, 97.

μεγάλη μαστοριά και με ιδιόρρυθμό του τρόπο περιγράφει την εξωτερική εμφάνιση των γυναικών, την κομψότητα, την ελκυστικότητα του κορμιού και την σεξουαλικότητα τους. Όμως ταυτόχρονα δημιουργεί και γυναικείες μορφές που διακρίνονται από έλλειψη σεξουαλικότητας και θηλυκότητας. Ο σκοπός μας είναι να παρουσιάσουμε Καραγατσική αντίληψη της γυναίκας, τους τρόπους που δημιουργεί τις γυναικείες μορφές, το στυλ του που πραγματικά είναι ιδιόρρυθμο και τις αποχρώσεις στην εξωτερική εμφάνιση των γυναικών, στις οποίες εφιστά την προσοχή μας ο συγγραφέας. Και πραγματικά ο Καραγάτσης ενδιαφέρεται για την παραμικρή λεπτομέρεια στην γυναικεία παρουσία. Από την κορφή ως τα νύχια η γυναίκα τραβά το ενδιαφέρον του συγγραφέα και γίνεται το βασικό στόχαστρο της έμπνευσής του.

Το κυριότερο πλεονέκτημα μίας γυναίκας για τον συγγραφέα είναι το κορμί της το οποίο είναι και η βασικότερη ένδειξη της θηλυκότητας και της σεξουαλικότητάς της. Ο Καραγάτσης θαυμάζει αυτόν τον πλούτο της γυναικείας μορφής. "Έχει μια γλύκα το κορμί της γυναίκας! Μια γλύκα!"² – λέει ένας ήρωας του μυθιστορήματος *To 10*.

Παρ' όλο που η Μαρία Ρούση δεν ανήκει στην κατηγορία των όμορφων γυναικών, το τέλειο και κρεατωμένο κορμί της υπογραμμίζει την θηλυκότητα της ηρωίδας:

*"Όμορφη ποτέ της δεν πρέπει να ήταν· μα είχε γλύκα σε 'λα της, και κάλεσα θυλικό. Κορμί κοντό, καλοκρεατωμένο και καλοπλασμένο, που αντιστάθηκε στο χρόνο νικηφόρα."*³ Μαρία Ρούση

Στα μυθιστορήματα του Καραγάτση βρίσκουμε πολλά αποσπάσματα με νατουραλιστικές περιγραφές των γυναικείων κορμιών. Αρκεί να θυμηθούμε την ηρωίδα του μυθιστορήματος *Γούγκερμαν* την Ντίνα την οποία με ηδυπαθή ματιά εξετάζει ο Γιούγκερμαν:

*"Το λεπτό λινό φόρεμα, ανοιχτό κι ελάχιστο, καλά εφαρμοσμένο και φορεμένο κατάσαρκα, αντί να κρύβη, ανάδειχνε πióτερο το κορμί της: τους σφαιρικούς μαστούς, που φύτρωναν χαμηλά κι είχαν τέλεια πληρότητα, σα να έσφυζαν βλαστεροί χυμοί κάτω από το πετσί τους· τον κυματιστό καταρράχτη της κοιλιάς, με τις απαλές καμπύλες· τους δυνατούς κι αρμονικούς· τη γυμνή στρογγυλή γάμπα· τα γλυπτά σφυρά· και το πόδι."*⁴ Ντίνα

Ο Καραγάτσης με τέτοια ακρίβεια και λεπτομέρεια περιγράφει την ηρωίδα του που δημιουργείται η εντύπωση, ότι ο αναγνώστης κοιτάζει έναν πίνακα μιας γυμνής γυναίκας:

² Καραγάτσης Μ., *To 10*, Αθήνα 2003, 580.

³ Καραγάτσης Μ., *Ο Κίτρινος Φάκελος*, Αθήνα 1956, 24.

⁴ Καραγάτσης Μ., *Γιούγκερμαν*, τ. Β', Αθήνα 1998, 145.

*"Απόμεινε ολόγυμνη. Είχε όμορφο κορμί, σταράτο, καλοκρεατωμένο, αλλά με αρμονικές αναλογίες. Στήθος πλούσιο, καλοστεκούμενο· κοιλιά ρουφηχτή, με πυκνό καστανό τρίχωμα στο υπογάστριο. Το ίδιο και στις μασχάλες, δυο πλούσιες τούφες· όλο το άλλο δέρμα ήταν άτριχο, σχεδόν χωρίς χνούδι... Ήταν από κείνες τις γυναίκες που μόνο γυμνές φανερόνουν την ομορφιά του κορμιού τους· που το πιο καλοραμμένο φόρεμα τις ασχημίζει."*⁵ Μαρία Μακρή

*"Η ζέστη την πνίγει. Με κίνηση απότομη λευτερώνει το κορμί της από την εκνευριστική επαφή του νυχτικού. Τώρα είναι ολόγυμνη, πιο λευκή κι απ' τα λευκά σεντόνια. Είναι ελκυστική· είναι όμορφη. Ανοίγει τα μάτια και κοιτάζει το κορμί της, από τις απαλά ρόδινες σφαίρες τις φτέρνας ως τους μελαχρινούς κύκλους των μαστών."*⁶ Μαρίνα

Η ανάλυση των μυθιστορημάτων μας έδωσε την δυνατότητα να μιλήσουμε και για το γούστο του Καραγάτση. Η μελέτη μας απέδειξε ότι η ιδεώδης γυναίκα για τον συγγραφέα είναι μια γυναίκα τροφαντή και σαρκώδης. Μιλώντας για γυναικείο κορμί ο Καραγάτσης συχνά χρησιμοποιεί τις λέξεις: καλοκρεατωμένη, γεροδεμένη, σαρκώδης, νόστιμη, ορεκτική, τροφαντή, καλοπλασμένη, καλοφτιαγμένη, μεστωμένη κ.τ.λ. Τα παρακάτω αποσπάσματα θα παρουσιάσουν πιο καθαρά με πόση ευχαρίστηση και απόλαυση περιγράφει ο Καραγάτσης τις κρεατωμένες γυναίκες:

*"Άρχισε να περιεργάζεται τις διαβάτισσες. Νοστιμούλες, ναι... Ηλιοκαμένες και μαυρειδερές είναι Ρωμιές. Μα πρέπει να 'ναι πλούσιες σε ζουμιά. Κορμιά μικροφτιαγμένα, όλο νεύρο· ποδαράκια κομψά, έζυπνα ... Χεχέ! Στο κρεβάτι δεν θα στενοχωριέσαι μαζί τους. Θα νιώθουν καλά τι τους συμβαίνει."*⁷

*"Ως τριάντα χρόνων, μικροκαμωμένη, μα καλά κρεατωμένη, μπουλουκούλα."*⁸ Μαρίκα

*"Η άσπρη μπλούζα έδινε υποτυπώδη αναγλυφικότητα στο κορμί της· την έκανε κάπως ορεκτική."*⁹ Ενστάθεια

*"Η Μαρία (ανάμεσα είκοσι πέντε και τριάντα) ήταν κοπέλα τροφαντή, γεροδεμένη..."*¹⁰ Μαρία Μώρου.

Το ωραίο γυναικείο κορμί προκαλεί στον συγγραφέα ενδιαφέροντες συνειρμούς. Ο Καραγάτσης πολύ συχνά συγκρίνει το γυναικείο κορμί, όπως γενικά και την γυναίκα, με γάτα:

*"Πως θα έχανε τα φλογερά φιλιά της, το χαριτωμένο μουντάκι της, το γατίσιο μελαχρινό κορμί."*¹¹ Μάρθα Μετζελή

⁵ Καραγάτσης Μ., Το 10, 108-109.

⁶ Καραγάτσης Μ., Η Μεγάλη Χίμαιρα, Αθήνα 2001, 181.

⁷ Καραγάτσης Μ., Γιούγκερμαν, τ. Α', Αθήνα 1998, 46.

⁸ Ibid; 155.

⁹ Καραγάτσης Μ., Το 10, 241.

¹⁰ Ibid; 78.

¹¹ Ibid; 179.

Σ' ένα άλλο μυθιστόρημα το γυναικείο κορμί ξαπλωμένο στην πολυθρόνα του θυμίζει έναν καταρράχτη:

*"Ο κορμός, καθώς είναι ριγμένος στη χαμηλή πολυθρόνα, έχει κυματισμό σάρκας αρμονικό· κάτι σαν καταρράχτης, που ξεσκινώντας απ' την πηγή του στήθους, χύνεται στη θάλασσα των λαγόνων."*¹² *Λευκή*

Στο μυθιστόρημα *Γιούγκερμαν* το γυναικείο κορμί είναι αριστούργημα φύσης φτιαγμένο από μεγάλο καλλιτέχνη:

*"Ήταν πια σ' όλη την άνθηση των είκοσι χρονών της. Θα 'λεγες φτιαγμένη από καλλιτέχνη, πού 'χε για νοητό πρότυπο την γνώση του ιδανικού κορμιού του θηλυκού ανθρώπου. Κι ήταν τόσο απράνταχτη η αχτινοβολία της μοναδικής ομορφιάς της, από τ' ανέμισμα των χαλκόξανθων μαλλιών ως το γεφύρι του μικρού τρυφερού ποδιού, πού οι πενήντα θεατές είχαν στηλώσει τα μάτια..."*¹³ *Ντίνα*

Για τον Καραγάτση η ομορφιά της γυναίκας είναι συνδεδεμένη με την ηλικία της. Οι επιθυμητές γυναικείες μορφές στα έργα του είναι νεαρές γυναίκες με νεαρά και σκληρά κορμιά. Αυτή η στάση του Καραγάτση φανερώνεται πιο έντονα σε μια σκηνή του μυθιστορήματος *Το 10*, που περιγράφονται κοιμισμένες νεαρές και ηλικιωμένες γυναίκες:

*"Οι γυναίκες είχαν σκεπαστεί με σεντόνια, να κρύψουν τη γύμνια τους. Αλλά μέσα στον ανήσυχο ύπνο της κάψας, πολλές τα κλώτσησαν, τα πέταξαν· και πρόβαλλάν στο φτωχό φως της αυγής τα μισόγυμνα κορμιά τους. Θέαμα δυσάρεστο ή ευχάριστο, ανάλογα με την ηλικία και τη σωματική διάπλαση της καθεμιάς. Μερικές γριές ήσαν απαίσιες, με χαλαρά κι άδροσα δέρματα πάνω σε κρέατα και ζίγκια νεροουλιασμένα. Άλλες, πιο νέες, έδειχναν σάρκες τροφαντές και τρυφερές."*¹⁴

Σ' αυτό το σημείο άξιο λόγου θεωρούμε τις συζητήσεις των ηρώων του μυθιστορήματος για τα πλεονεκτήματα του νεαρού γυναικείου κορμιού:

*"Άλλα τι σχέση έχει η ομορφιά μπροστά στα νιάτα; Εσύ, κυρ Νίκο μου, προτιμάς μια τέως όμορφη σαρανταπεντάρα, από μια άσκημη εικοσάρα; Το φρέσκο κρέας έχει τη χάρη του..."*¹⁵

Ο Καραγάτσης είναι πολύ αυστηρός με τις γυναίκες που με τα χρόνια δεν προσέχουν τον εαυτό τους και τελικά χάνουν την σκληρότητα και την ελαστικότητα των κορμιών τους:

*"Πάχυνε τώρα τελευταία, έχασε τη φόρμα της. Την είχε πιάσει μια βουλιμία! Όλο μακαρόνια έτρωγε. Έτσι, άμα οι γυναίκες φτάσουν τα τριανταπέντε, το ρίχνουν στον ύπνο, το φαΐ και τα λοιπά."*¹⁶ *Μαρίκα*

¹² Καραγάτσης Μ., *Ο Κίτρινος Φάκελος*, 196.

¹³ Καραγάτσης Μ., *Γιούγκερμαν*, τ. Β', 123-124.

¹⁴ Καραγάτσης Μ., *Το 10*, 46.

¹⁵ *Ibid*; 105.

¹⁶ Καραγάτσης Μ., *Γιούγκερμαν*, τ. Α', 207.

Περιγράφοντας το γυναικείο κορμί ο συγγραφέας μας παρουσιάζει τις δικές του οπτικές προτεραιότητες. Το πρώτο και το σημαντικότερο πλεονέκτημα, που τονίζει την σεξουαλικότητα και την θηλυκότητα του γυναικειού φύλου, είναι "το πλούσιο", όμορφο στήθος, γλουτοί και πόδια. Διαβάζοντας τα έργα του Καραγάτση, ο αναγνώστης με την πρώτη ματιά θα πειστεί αυτό. Χωρίς διστακτικότητα ο συγγραφέας, ξεγυμνώνει τις ηρωίδες του μπροστά στον αναγνώστη και σχεδόν με πορνογραφική λεπτομέρεια περιγράφει την σκληρότητα και την πληρότητα του γυναικειού στήθους και των γλουτών:

*"Είχε ξεθλυκώσει το μπλουζάκι της κι έβγαζε έξω δυο μαστάρια καλοκρεατωμένα, σφιχτά, γεροστεκούμενα, με μεγάλες καστανόμαυρες ρώγες ορθωμένες."*¹⁷ Μπεμπέκα

*"Οι δυο σφαιρικοί μαστοί, οι σκληροί κι ελαστικοί, με τις ορθωμένες θηλές, που συμπιέζονταν στο κοκαλιάρικο στήθος του. Οι καλοκρεατωμένοι γλουτοί, που βάραιναν πανάλαφρα στα σκελετωμένα μεριά και τ' αχαμνό του υπογάστριου."*¹⁸ Μάρθα Μετζελή

*"Ήταν γυμνή, μόνο με μια κυλότα από άσπρο μισοδιάφανο νάυλον, που μόλις σκέπαζε το μελαχρινό δέρμα των πλούσιων γλουτών..."*¹⁹ Γιαννούλα

*"Το κορμί ήταν μακρύ, λιγνό, αρμονικότατο, με στέρνο πλατύ και στήθη άμεμπτα σφαιρικά, τοποθετημένα ψηλά κι ελεύθερα από κάθε υποστήριγμα."*²⁰ Κάθριν Μάκ-Λή

*"Σε κάθε στροφή, σε κάθε πήδημά της, οι δυο γεμάτοι κι ελεύθεροι μαστοί τρεμούλιαζαν αργά κι ελαστικά, μέσα στο κολλητό φουστάνι."*²¹ Ντίνα

*"...ο τροφαντός της κόρφοσ ανεβοκατέβαινε άρρυθμα, τρικυμισμένος από ανάσα κομπιαστή. Ολόγυρά της οι άντρες, με μάτια θολά και στόματα μισάνοιχτα, απ' όπου ανάβλυζαν βραχνές φωνές, κοινωνούσαν με τη φαντασία στον οργασμό της."*²² Ζάγκνα

Για τον Καραγάτση αυτά τα μέρη του γυναικειού κορμιού υπογραμμίζουν πιο έντονα την θηλυκότητα της γυναίκας. Είναι η δική του προσωπική αντίληψη της γυναικειάς ομορφιάς. Οι ηρωίδες που δεν έχουν τα παραπάνω πλεονεκτήματα, δεν διακρίνονται από καμία ιδιαίτερη σεξουαλικότητα και ο ίδιος ο συγγραφέας τις περιγράφει με κάποια αντιπάθεια. Η ηρωίδα του *10 η Σία* με την έλλληψη θηλυκότητά της προκαλεί στον Καραγάτση όχι μόνο σίχαμα αλλά και λύπη:

¹⁷ Καραγάτσης Μ., *To 10*, 294.

¹⁸ *Ibid*; 358.

¹⁹ *Ibid*; 478.

²⁰ Καραγάτσης Μ., Γιούγκερμαν, τ. Α', 229.

²¹ Καραγάτσης Μ., Γιούγκερμαν, τ. Β', 126.

²² Καραγάτσης Μ., *Ο Συνταγματάρχης Λιαπκίν*, Αθήνα 2000, 186.

*"Αυτή η μύξα, το σίχαμα του γυναικείου φύλου, η δίχως στήθια και γλουτούς, η τάβλα, η πιο τάβλα κι από αγόρι."*²³ Σία

Οι γυναίκες του Καραγάτση ούτε που υπονιάζονται ότι, περπατώντας, χιλιάδες μάτια αντρών καρφώνουν το βλέμμα με φλογερή επιθυμία στο "σάλεμα" των γλουτών τους:

*"Μπροστά του πήγαινε η Άννα, με σεινάμενους γλουτούς."*²⁴ Άννα Λέφα

*"Κατέβηκε γοργά τη σκάλα, σαλεύοντας υποβλητικά τους σαρκωμένους της γλουτούς."*²⁵ Μαρία

*"Ξύπνησε μέσα του ο λάγνος πίθηκος. Έριχνε ζερβόδεξα ύπουλες ματιές, στα πόδια και τα καπούλια των γυναικών."*²⁶

Τα ωραία, ορεκτικά, κρεατωμένα πόδια της γυναίκας από την μεριά τους παίζουν αρκετά σημαντικό ρόλο στην θυλικότητα μιας γυναίκας. Είναι πολύ ενδιαφέρον ότι στα έργα του Καραγάτση βρίσκουμε πολλές περιγραφές των γυναικείων ποδιών. Ο συγγραφέας, οξύτετος παρατηρητής της λεπτομέρειας, περιγράφει τα σχήματα της γάμπας, της φτέρνας και της σφύρας. Δημιουργείται η εντύπωση ότι ο Καραγάτσης το κάνει με μεγάλη ευχαρίστηση και επιθυμία.

*"Τα γυμνά πόδια ήσαν μικρά, ντελικάτα, με καλοχωρισμένα δάχτυλα, φτέρνα στενόμακρη ψηλά, σφαιρική χαμηλά."*²⁷ Σοφία Παντοφλίτσα

*"Είχε σφυρά ντελικάτα φτέρνα μικρή, καλοπλασμένη και ρόδινη."*²⁸ Άννα Λέφα

*"Όσο για το πόδι, αυτό είχε άλλη χάρη. Κρεατωμένο, παχουλούτσικο, αχτινοβολούσε αφροδισιασμό μες' απ' το γοβάκι. Κι η αρχή της γάμπας, ύστερ' από 'να μέτριο σε χόντρος αστράγαλο, είχε πληρότητα συγκλονιστική."*²⁹ Μαρίκα

Στην εξωτερική εμφάνιση της πρωταγωνίστριας του μυθιστορήματος *Κίτρινος Φάκελος* της Μαρίας Ρούση ο Καραγάτσης υπογραμμίζει το πλεονέκτημα των ορεκτικών ποδιών της γυναίκας:

*"Όπως έχει σταυρώσει τα πόδια της, η μια γάμπα της εκτείνεται καλοσχεδιασμένη και καλοκρεατωμένη, συμπληρωμένη από πόδι μικροφτιαγμένο και παχουλό."*³⁰ Μαρία Ρούση

²³ Καραγάτσης Μ., Το 10, 353.

²⁴ Ibid; 89.

²⁵ Ibid; 437.

²⁶ Καραγάτσης Μ., Γιούγκερμαν, τ. Α', 121.

²⁷ Καραγάτσης Μ., Το 10, 233.

²⁸ Ibid; 89.

²⁹ Καραγάτσης Μ., Γιούγκερμαν, τ. Α', 156.

³⁰ Καραγάτσης Μ., Ο Κίτρινος Φάκελος, 93.

Το ωραίο γυναικείο πόδι, κατά τον Καραγάτση χάνει τη βασική λειτουργία (που υπονοεί το βάδισμα), και παίρνει τη άλλη διάσταση – μεταμορφώνεται σε αντικείμενο ηδονής για το αρσενικό φύλο:

*"Ήταν ξαπλωμένη στην πολυθρόνα, σε στάση όχι πολύ σεμνή. Καθώς είχε σταυρώσει τα πόδια, το φουστάνι της ανέβηκε ως το γόνατο, ξεσκεπάζοντας τις γάμπες. Κι όσο περνούσε ο χρόνος, δίνοντας στο κορμί της κι άλλη θηλυκότητα, οι γάμπες αυτές τελειοποιούνταν, ωριμάζαν, ξέφευγαν ολότελ' απ' τον τύπο του περιπατητικού άκρου, για να γίνουν αντικείμενο ηδονής. Και τ' ωραιότερο πόδι του κόσμου, κάτω από το γενετήσιο πλάσμα του, εξακολουθεί να μένει πόδι, μ' όλα τα γνωρίσματα ενός ποδιού. Μα στην Ντίνα δεν εφαρμοζόταν αυτός ο κανόνας· ωσάν η Φύση να της έδωσε τα κάτω άκρα για την αποκλειστική ηδονή των αρσενικών κι όχι για να περπατάη."*³¹ Ντίνα

Είναι φανερό ότι τα καλοφτιαγμένα γυναικεία πόδια δίνουν μεγάλη ευχαρίστηση τόσο στους πρωταγωνιστές των μυθιστορημάτων του Καραγάτση, όσο και στον ίδιο τον συγγραφέα. Ο Καραγάτσης με την άπειρη δημιουργική φαντασία του τα συγκρίνει τότε με κολόνες, τότε με σπαθιά και τότε με ελληνικά αγάλματα:

*"...μεριά κολόνες δωρικού ναού, γάμπες σπαθιά δαμασκηνά, πόδια καμαρωτά μες στ' ανοιχτά πασουμάκια, με δάχτυλα καλοσχεδιασμένα, καλοχωρισμένα, και ακακοπάθιαστα από στενό παπούτσι."*³² *Ηρωίδα χωρίς όνομα*

*"Οι γυμνές σταυρωμένες γάμπες απόληγαν σε πόδι μικρό, γεμάτο... που μόλις το έκρυσαν τ' ανοιχτά σαντάλια. Πόδι ελληνικού αγάλματος, μοναδικό ηθολικό εργαλείο για τους μύστες."*³³ Ντίνα

Μιλώντας για το γυναικείο κορμί ο Καραγάτσης όχι σπάνια επιστράτη προσοχή του αναγνώστη στο γυναικείο δέρμα, στο χρώμα του. Το μαλακό, βελουδίνο και λευκό γυναικείο δέρμα δεν αφήνει αδιάφορο τον συγγραφέα, επειδή υπογραμμίζει έντονα την τρυφερότητα και την θηλυκότητα του γυναικείου φύλου³⁴:

*"Κι ήταν ολόγυμνη, λευκή σαν οπτασία μέσ' στο σκοτάδι· κάτι σα γαλατένια συγκέντρωση της αστροφεγγιάς. Μοναδικά ωραία."*³⁴ Ντίνα

*"Το άσπρο δέρμα της πρέπει να' ταν σα βελούδο απλωμένο σε πούπουλα, τρυφερό και ζεστό πράμα· αδύνατο να υπάρχουν κόκαλα από κάτω, θα φαριστιέται το χέρι να τριγυρνάη."*³⁵ Μαρίκα

Αγγίζοντας το βελουδένιο δέρμα της πρωταγωνίστριας του *Κίτρινου Φακέλου* της Μαρίας Ρούση ο Μάνος Τασάκος χάνει τα μυαλά του:

³¹ Καραγάτσης Μ., Γιούγκερμαν, τ. Β', 24-25.

³² Καραγάτσης Μ., Το 10, 568-69.

³³ Καραγάτσης Μ., Γιούγκερμαν, τ. Α', 330.

³⁴ Καραγάτσης Μ., Γιούγκερμαν, τ. Β', 181.

³⁵ Καραγάτσης Μ., Γιούγκερμαν, τ. Α', 155.

*"Της έβγαλε τα παπούτσια, κι ύστερα τις κάλτσες. Η επαφή της θερμής και βελουδένιας σάρκας των μεριών, του μαστίγωσε τα νεφρά. Χάιδεψε με λαχτάρα τα λαλοφτιαγμένα πόδια και σκόρπισε, σ' όλη τους την έκταση, ένα κομπολόι από γοργά φιλιά."*³⁶

Εκφραστικά, ζωντανά, γεμάτα φως, έξυπνα, προκλητικά, ηδυπαθή, σατανικά, παιγνιδιάρικα, γεμάτα αυτοπεποίθηση. Όλα αυτά τα επίθετα ανήκουν στα *γυναικεία μάτια*. Ο Καραγάτσης αρκετά συχνά τονίζει την ελκυστικότητα και τη μαγεία των ματιών της γυναίκας, που καθιστούν τους ήρωες θύματα του σαγηνευτικού γυναικείου βλέμματος, δούλοι των μεγάλων ματιών:

*"Μα η γοητεία των ματιών της ήταν απροσμέτρητη. Ωραία μάτια γαλανά και ψυχρά, γεμάτα πεποίθηση και πρόκληση..."*³⁷ *Μαρία*

*"Όσο για τα μάτια, τα μαντεύω, Μεγάλα, γαληνεμένα, βαθύχρωμα, κάτω απ' τις μακριές αναγερετές βλεφαρίδες."*³⁸ *Λευκή*

Στα μυθιστορήματά του ο Καραγάτσης δείχνει προτίμηση στα καστανά μάτια και αυτό επιβεβαιώνεται από την συχνή χρήση των ματιών αυτού του χρώματος. Οι περισσότερες ηρωίδες του πραγματικά έχουν καστανά, κάποτε και σκούρα καστανά μάτια:

*"...με μάτια το ίδιο καστανά, δυσανάλογα μεγάλα μέσα στη λιγνή μορφή, γεμάτα φως και ρέμβη – κάτι σαν έκφραση υποταγής στο Πεπρωμένο."*³⁹ *Βούλα*

*"...μάτια καστανά εκφραστικά, έξυπνα κι ανήσυχα."*⁴⁰ *Βιργινία*

*"Τα μάτια όμως άξιζαν ό,τι και να πηξ! Καστανά, μισόκλειστα, γελαστά και λαγγεμένα μαζί, που πρέπει να λίγωναν πολύ υποβλητικά κάποιες στιγμές..."*⁴¹ *Μαρίκα*

*"Τον ευχαρίστησε με ματιά εκφραστική. Τα μάτια της ήταν πραγματικά ωραία, βαθυκάστανα, ήρεμα."*⁴² *Ελενίτσα*

Ο κυριότερος λόγος για τον οποίο ο πρωταγωνιστής του *Γιούγκερμαν* ο Βάσιος θέλει να κατακτήσει την Βούλα είναι τα μαγευτικά μάτια της. Εδώ έχει ενδιαφέρον να επισημάνουμε ότι η κοπέλα είναι εντελώς αντιερωτική για τον Βάσια και δεν ικανοποιεί καθόλου το γούστο του:

"Ο Βάσιος χαμογέλασε βλέποντας το ανύπαρχο σχεδόν κορμάκι, τα καλαμένια χέρια, τις αδύνατες γαμπίτσες. Όταν όμως τον πλησίασε κι είδε από κοντά τα μεγάλα καστανά μάτια, κάτω από το πλούσιο στέμμα των ανυπόταχτων μαλλιών, κοντοστάθηκε κυριευμένος από άλλα αισθήματα. Τούτη

³⁶ Καραγάτσης Μ., Ο Κίτρινος Φάκελος, 146.

³⁷ Καραγάτσης Μ., Η Μεγάλη Χίμαιρα, 18.

³⁸ Καραγάτσης Μ., Ο Κίτρινος Φάκελος, 196.

³⁹ Καραγάτσης Μ., Γιούγκερμαν, τ. Α', 28.

⁴⁰ Καραγάτσης Μ., Το 10, 196.

⁴¹ Καραγάτσης Μ., Γιούγκερμαν, τ. Α', 155.

⁴² Ibid; 311.

τη στιγμή, το σώμα του βρισκόταν εξαγνισμένο απ' ορέξεις, ένιωσε πως ίσως να υπήρχε ηδονή στο αγκαλιάσματα του φτωχού αυτού κορμιού· και μάλιστα, αν κοιτούσες τα μάτια – μόνο τα μάτια- να βασιλεύουν στους θολούς οκεανούς...⁴³ Βούλα

Δίπλα στις καστανομάτες γυναίκες ο συγγραφέας παρουσιάζει και γαλανομάτες, πρασινομάτες, μενεξεδενομάτες, σταχομάτες και χρυσομάτες γυναίκες. Τα γαλανά μάτια ο Καραγάτσης άλλες φορές τα ονομάζει διαβολικά και άλλες φορές αγγελικά μάτια. Παραδείγματος χάριν, τα μάτια της πρωταγωνίστριας του *Γιούγκερμαν*, της Ντίνας, ο Καραγάτσης τα ονομάζει "σατανικά μάτια".⁴⁴

*"το χαρακτηριστικό σημάδι της ομορφιάς ήταν τα μάτια. Γαλανά κι αυτά, μα κάπως σκουρότερα, μ' ελαφρή πράσινη απόχρωση, τραβηγμένα προς τους κροτάφους λοζά, μ' έκφραση διαβολική."*⁴⁵ Ντίνα

*"...μάτια γαλανά, μεγάλα, αγγελικότατα."*⁴⁶ Ελέν

*"...μάτια πρασινοπά, γεμάτα φλόγα μισόθολη ακόμα από τον ύπνο τον αχόρταστο."*⁴⁷ Δασκάλα

*"Τα μάτια – μεγάλα, γαλανά, λοζά προς τους κροτάφους – αντιφέγγιζαν όλη τη μοχθηρία της ψυχής της. Ήταν όμορφη..."*⁴⁸ Μαρίνα

Στο μυθιστόρημα *Γιούγκερμα* συναντάμε μάτια μενεξεδένια και χρυσά. Τα μενεξεδένια μάτια έχουν μόνο οι τρεις ηρωίδες του έργου: η Νιονία, η Λιλία – η μητέρα του Γιούγκερμαν και η Βαλέρι. Μόνο μία ηρωίδα εμφανίζεται με χρυσά μάτι – η κυρία Αντωνοπούλου:

*"Η Βαλέρι τον κοιτούσε με τα μενεξεδένια μάτια της."*⁴⁹ Βαλερι

*"Τα χρυσά έξυπνα μάτια της, αντί ν' αποφύγουν το βλέμμα του, τον κοιτούσαν σαστισμένα· ίσως ευχαριστημένα."*⁵⁰ κυρία Αντωνοπούλου

Ο Καραγάτσης δεν μιλάει με λιγότερο θαυμασμό για την ομορφιά και την γοητεία των *γυναικείων μαλλιών*. Τα όμορφα μαλλιά δίνουν στις ηρωίδες του περισσότερη σεξουαλικότητα και ελκυστικότητα. Ο συγγραφέας, μαζί με τα άλλα πλεονεκτήματα της γυναίκας, μας περιγράφει λεπτομερειακά τα ξανθά, τα μαύρα και τα καστανά μαλλιά που προσθέτουν στο ιδανικό κορμί της γυναίκας περισσότερη αρμονία και μυστικότητα. Παρ' όλο που για τον Καραγάτση ομοίως ελκυστικές είναι οι ξανθιές, οι μελαχρινές και οι καστανομάλλες γυναίκες, πρέπει να παρατηρήσουμε ότι ο συγγραφέας

⁴³ Καραγάτσης Μ., *Γιούγκερμαν*, τ. Α', 287-88.

⁴⁴ *Ibid*; 330.

⁴⁵ *Ibid*; 312.

⁴⁶ *Ibid*; 312.

⁴⁷ Καραγάτσης Μ., *Ο Συνταγματάρχης Λιαπκίν*, 61.

⁴⁸ Καραγάτσης Μ., *Η Μεγάλη Χίμαιρα*, 212.

⁴⁹ Καραγάτσης Μ., *Γιούγκερμαν*, τ. Α', 193.

⁵⁰ Καραγάτσης Μ., *Γιούγκερμαν*, τ. Β', 150.

εφιστά περισσότερη προσοχή στα καστανά και στα ξανθά μαλλιά. Το κοινό χαρακτηριστικό που αφορά τις "ευνοούμενες ηρωίδες" του συγγραφέα είναι τα πυκνά, φουντωτά και κυματιστά μαλλιά:

*"Τα μαλλιά, καστανά προς το χαλκοκόκκινο – σπανιότατο χρώμα – σκέπαζαν το στενό μέτωπο, το πίεζαν από παντού με κυματιστές τούφες, και κατέβαιναν θεληματικά προς τη σμίξη των φρυδιών."*⁵¹ Ντίνα

*"Οι ξανθές μπούκλες, ξεφεύγοντας απ' το μπερέ, στεφάνωναν το κεφάλι της με φως."*⁵² Μαρίνα

*"Τα ξανθά μαλλιά, με τους φυσικούς κυματισμούς, κατεβαίνουν με χάρη στον ψηλόλιγνο αυχένα."*⁵³ Σοφία Παντοφλίτσα

Την ομορφιά της γυναίκας και τα ωραία χαρακτηριστικά του προσώπου της υπογραμμίζουν ακριβώς τα ωραία μαλλιά που τονίζουν περισσότερο την ελκυστικότητα μιας γυναίκας. Τα ωραία μαλλιά ο συγγραφέας τα συγκρίνει με στεφάνι πάνω απ' το κεφάλι της γυναίκας:

*"Το σύνολο στεφανωμένο από μαλλιά ξανθά προς το σταχτί, που συμπλήρωναν σα φωτοστέφανος την παρθενική, την εξιδανικευμένη μορφή της."*⁵⁴ Έλεν

Στην εξωτερική εμφάνιση της γυναίκας ο Καραγάτσης ενδιαφέρεται για όλες τις λεπτομέρειες. Με την άπειρη φαντασία του ο συγγραφέας δίνει στα μαλλιά των γυναικών διάφορες αποχρώσεις. Παραδείγματος χάριν, τα μαλλιά της Ντίνας στο *Γιούγκερμαν* έχουν χαλκόχρυση απόχρωση.⁵⁵

*"Τα μαλλιά της όμως ήταν όμορφα, κυματιστά, ολόμαυρα με κνανές αναλαμπές."*⁵⁶ Ντίνα

*"...τα πυρόξανθα μαλλιά της, τα χτενισμένα σε τεχνικές μπούκλες, τα μρωμένα μια ιδέα γιασεμί."*⁵⁷ Κάθριν Μακ-λή

Ο Καραγάτσης έχει εμψυχώσει τα γυναικεία μαλλιά που με τον άνεμο "παίζουν τρελά" γύρω από την γυναίκα:

*"Φορεί ένα μπερέ μπεζ, και τα καστανά μαλλιά παίζουν τρελά ολόγυρα."*⁵⁸ Εφη

Αξιο λόγου θεωρούμε και τον ρόλο των *χειλιών* στην εξωτερική εμφάνιση των γυναικών. Οι γυναίκες του Καραγάτση είναι πλάσματα γμάτα ζωή που με την ομορφιά και την προκλητικότητα τους δεν αφήνουν αδιάφορους τους άντρες. Γι' αυτό το λόγο τα ελκυστικά πρόσωπα τους

⁵¹ Καραγάτσης Μ., *Γιούγκερμαν*, τ. Α', 312.

⁵² Καραγάτσης Μ., *Η Μεγάλη Χίμαιρα*, 211-12.

⁵³ Καραγάτσης Μ., *Το 10*, 489.

⁵⁴ Καραγάτσης Μ., *Γιούγκερμαν*, τ. Α', 312.

⁵⁵ Καραγάτσης Μ., *Γιούγκερμαν*, τ. Β', 146.

⁵⁶ Καραγάτσης Μ., *Το 10*, 129.

⁵⁷ Καραγάτσης Μ., *Γιούγκερμαν*, τ. Α', 237.

⁵⁸ *Ibid*; 411.

πρέπει να στολιζόνται από τα ηδυπαθή, επιθυμητά χείλη που προσθέτουν στις γυναίκες τελειότητα και αρμονία. Μαζί με τα άλλα γυναικεία πλεονεκτήματα οι γυναίκες του Καραγάτση έχουν σαρκώδη, κόκκινα, ηδυπαθή χείλη:

*"...χείλια σαρκώδη και πάντα μισάνοιχτα, έτοιμα να ρουφήξουν τη γλώσσα ή οτιδήποτε άλλο του σερνικού."*⁵⁹ Μπεμπέκα

*"Τα δροσερά σαρκωμένα χείλη, που φτερούγιζαν πηδηχτά πάνω στο πρόσωπό του..."*⁶⁰ Μάρθα Μετζελή

*"Όμορφα χείλια, λίγο μεγάλα ίσως, μα πού υπόσχονται και κρατούν υποσχέσεις τους."*⁶¹ Μαρίκα

Στα μυθιστορήματα βρίσκουμε πολλές ενδιαφέρουσες συγκρίσεις που κάνει ο Καραγάτσης σε σχέση με τις γυναίκες. Οι συγκρίσεις αυτές ακόμη μια φορά επιβεβαιώνουν την πρωτοτυπία και ιδιομορφία της καραγατσικής αντίληψης της γυναίκας και την πλούσια φαντασία του. Αρκετά συχνά ο Καραγάτσης συγκρίνει την γυναίκα με την γάτα ή τον τίγρη:

*"Χαμογέλασε γλυκά· με γιατίσια κίνηση χάιδεψε τα μεταξένια, τα σγουρά και καστανά μαλλιάκια της..."*⁶² Μάρθα Μετζελή

*"Μ' ένα παίξιμο των ματιών είπε το ναι· και σφίχτηκε απάνω του σαν ζαναμμένη γάτα."*⁶³ Ηρωίδα χωρίς όνομα

*"Τον έπαιξε όπως η γάτα το ποντίκι."*⁶⁴ Ντίνα

*"Τα νερουλιασμένα, τα πεθαμένα, τ'αχρωμα γαλανά μάτια της πήραν, για μια στιγμή, την έκφραση μιας ζωής άγριας, πρωτόγονης, φρικιαστικής... Έτσι θα κοίταζε μια λυσσαγμένη θηλυκιά γριά τίγρη το νεαρό σερνικό..."*⁶⁵ Κατερίνα

Κάποτε οι ηρωίδες του Καραγάτση μοιάζουν με άψυχα, ωραία, ξόανα και κάποτε με αρχαίες προτομές με αυστηρά χαρακτηριστικά προσώπου:

*"Ήταν ακίνητη, ανέκφραστη, μυστηριώδης και πανέμορφη. Σαν άγαλμα: Όχι. Σαν ξόανο πρωτόγονου τεχνίτη, πού απόδινε την ομορφιά, μα πού η ψυχή του ξέφευγε."*⁶⁶ Ντίνα

*"...η μορφή είχε την αυστηρή ομορφιά πού μόνο στις αρχαίες προτομές συναντιέται: μύτη ολόσια· χείλια κοντυλογραμμένα πάνω σε δόντια πάλλευκα, ανεγάδιαστα· και μάτια μεγάλα, καστανά, βαθιά σαν θάλασσα της όστριας..."*⁶⁷ Η ηρωίδα χωρίς όνομα

⁵⁹ Καραγάτσης Μ., Το 10, 45.

⁶⁰ Ibid; 358

⁶¹ Καραγάτσης Μ., Γιούγκερμαν, τ. Α', 155.

⁶² Καραγάτσης Μ., Το 10, 361.

⁶³ Καραγάτσης Μ., Γιούγκερμαν, τ. Β', 152.

⁶⁴ Ibid; 169.

⁶⁵ Καραγάτσης Μ., Ο Κίτρινος Φάκελος, 42.

⁶⁶ Καραγάτσης Μ., Γιούγκερμαν, τ. Β', 129.

⁶⁷ Καραγάτσης Μ., Το 10, 569.

Πολύ πρωτότυπη είναι η σύγκριση του γυναικείου χεριού με το κομπολόι (το χέρι της όμορφης γυναίκας στο χέρι του γέρου μοιάζει με κομπολόι):

*"...ένα όμορφο γυναικείο χέρι είναι κάτι σαν κομπολόι στα χέρια ενός γέρου μελλοθάνατου. Μετράει, στο κεχρμπάρι των δαχτυλιών, τα χρόνια της επιθυμίας."*⁶⁸ Ντίνα

Τα γυμνά, λευκορόδινα γυναικεία πόδια στο σκοτάδι παρομοιάζονται με άστρα:

*"Τα γυμνά πόδια, λευκορόδινα και λιγνοκαμωμένα, έλαμπαν σαν μουντά αστέρια μέσ' στο μισόφωτο."*⁶⁹ Δασκάλα

και το γέλιο της γυναίκας ο συγγραφέας συγκρίνει με έναν "γαργαρό" καταρράχτη που γεμίζει ολόγυρα με "ήχους επουράνιας γλυκάδας":

*"Κι ήταν τόσο γοητευτικό το γέλιο της! Ένας γάργαρος καταρράχτης από κρύσταλλα, που γέμιζε την καμάρα με ήχους επουράνιας γλυκάδας."*⁷⁰ Μάρθα Μετζελή

Στο *Γιούγκερμαν* βρίσκουμε ένα ιδιαίτερα συγκινητικό επεισόδιο, όπου η θηλάζουσα νεαρή γυναίκα με το μωρό στα χέρια συγκρίνεται με τη Παναγία:

*"Φορούσε το λευκό νυφικό, με το πέπλο ριγμένο πίσω. Στα χέρια κρατούσε το παιδί της και θηλάζε. Το μικρό κάτασπρο και διάφανο στήθος της ξεπετιόταν δειλά, παρθενικά, από το ανοιχτό μπούστο... με το κεφάλι σκυμμένο, κοιτούσε το παιδί της και χαμογελούσε. Κι ήταν τόσο όμορφη, άυλη, ξανθή, λευκή, αγνή, παρθενική κάτω από τους λεμονανθούς των μαλλιών της, πού έμοιαζε με θηλάζουσα Παναγιά κάποιου πρωτοπόρου ζωγράφου του Βορρά: του Duerer του Holbein του Cranach..."*⁷¹ Ελέν

Όπως βλέπουμε, στην αντίληψη της γυναίκας ο Καραγάτσης δείχνει προτίμηση στη λεγόμενη σωματική αρχή. Δηλαδή το γυναικείο κορμί για τον συγγραφέα αποτελεί το σημαντικότερο χαρακτηριστικό της γυναικείας οπτικής ουσίας. Ιδιαίτερη τεχνική φόρτιση στην "αρχιτεκτονική" της γυναίκας έχουν: τα πόδια, το στήθος και οι γλουτοί. Όσον αφορά το γυναικείο πρόσωπο, είναι φυσικό ότι ο συγγραφέας στρέφει την προσοχή του στα γυναικεία μαλλιά και μάτια και στο χρώμα τους. Δηλαδή μπορούμε να πούμε, ότι ο Μ. Καραγάτσης αντιλαμβάνεται την εξωτερική εμφάνιση μίας γυναίκας με τα χαρακτηριστικά τα οποία στην ίδια τονίζουν την θηλυκότητά της.

Τολμάμε να πούμε ότι το караγατσιακό μεγαλείο δεν είναι μόνο οι ατελείωτες σεξουαλικές σκηνές που κυριαρχούν στα έργα του, αλλά είναι αυτά τα ζωντανά πρόσωπα, που ύστερα από το θάνατο του συγγραφέα τους σηραχίζουν να υπάρχουν και να αγαπιούνται από τον αναγνώστη.

⁶⁸ Καραγάτσης Μ., *Γιούγκερμαν*, τ. Β', 408.

⁶⁹ Καραγάτσης Μ., *Ο Συνταγματάρχης Λιαπκίν*, 61.

⁷⁰ Καραγάτσης Μ., *Το 10*, 366.

⁷¹ Καραγάτσης Μ., *Γιούγκερμαν*, τ. Β', 194-95.